

CEMÂLNUR SARGUT'LA SÖYLEŞMEK

“*Tasavvuf, incitmemek ve incinmemektir.*”

Kenan Rifâî

Elinizdeki kitap, bilge bir hanımefendiyle yapılan ve saatler süren bir söyleşinin meyvesidir.

Yıllar önce Cemâlnur Sargut'un bir konuşmasını dinlediğim zaman, adını zaman zaman duyduğum lakin hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olmadığım bir modern zaman Rabia'sıyla karşılaştığımı hissetmiştim.

Ahmed Rifâî Hazretlerinin menkıbelerini ve *Delillerle Mârifet Yolu* adlı bir hazine değerindeki eserini, çağımızın büyük bilgelerinden Kenan Rifâî Hazretlerinin *Sohbetler*'ini, Samiha Ayverdi'nin aşk ve irfan dolu kitaplarını okuduktan, onlardaki muhabbet ve tefekkürün tadına biraz olsun vardıktan sonra, bu büyük damarın günümüzdeki en münevver meyvesi olarak Cemâlnur Sargut Hanımefendi'yi gördüm. Onu yakından tanımaya başladıkça da, hayranlık ve muhabbetim arttı.

Tasavvuf irfanına olan derin vukufiyeti, tükenmez aşkı, bilgisi ve engin tevazuu ile Cemâlnur Sargut, inisiyatik geleneğin, Ahmed Rifâî, Kenan Rifâî, Meşkure Sargut ve Samiha Ayverdi tezgahlarında adeta haddeden geçercesine

zikir ve sohbetle inisiye olmuş, kemale ermiş bir Allah aşığı, bir Resul sevdalısı ve ‘dört büyük yol’un sadık bir izleyicisi olarak karşımızda belirmektedir.

Mânevî yaşamı bir çöle dönüşmüş olan modern zamanlar Türkiye’inde böylesi irfan ehli insanlar yaşadıkça, umutlarımızı yitirmememiz gerektiğini düşünüyorum.

Bizi, doğrudan mârifet ilmine, Kur’ân’a, Efendimiz’e, İlâhî Hakikat’in çeşitli zenginliklerine ulaştıran, bizi mürşid-i kâmillerle buluşturan, Ahmed Rifâî’yle, Geylani’yle, İbn Arabî’yle, Hz. Mevlânâ ile ve Kenan Rifâî’yle yeniden tanıştıran bu münevver hanımefendinin kuşkusuz söyleyecek pek çok sırrı ve sözü var... Söyleşimiz boyunca, bizi, mânevî iklimlerde dolaştırdı ve her biri elmas değerinde sözlerle, hikmetlerle ve sırlarla buluşturdu.

Cemâlnur Sargut’la gerçekleştirdiğimiz sohbette, Efendimiz’den, tevhidin sırlarından, semânın hakikatinden, Ahmed Rifâî Hazretlerinin o muazzam dünyasından, Rifâîlik, Kadîrîlik, Şâzelîlik ve Mevlevîlik’in gürül gürül çağlayan inisiyatik ırmaklarından, Kenan Rifâî ve sadık izleyicilerinden, yol’un esaslarından, kavram ve olgulardan konuştuk...

Aradan çekilip sizi, söyleşiyle, Cemâlnur Hanımefendinin zengin dünyasıyla baş başa bırakmak isterken, sohbetin gerçekleşmesinde doğrudan ve dolaylı katkılarda bulunan kıymetli Asuman Kulaksız, Nazlı Kayahan, Neşe Taş ve Belgin Batum hanımefendilere şükranlarımı sunarım. Kendisiyle farklı zamanlarda yapılmış o aşk ve irfan tüten konuşmalardan da yararlanmış olduğumu belirtmeliyim.

Kusurlar bize, güzellikler O’na aittir.

Bize bildirdiğinden fazlasını bilemeyiz.

Sadık Yalsızuçanlar

*“Hikmet, Kulun Hak’la Söylemesi, Hak İçin İşlemesi
ve Matlubunun Hak Olmasıdır”*

*Hikmet nedir? Kime nasıl bağışlanır? Bir insana hikmetin
bağışlanması ne anlama gelir?*

Allah, anlamayı öğretendir. Cenâb-ı Peygamber, hüküm ve hikmeti öğretendir. Peygamberimiz ayrıca idrak yollarını bildiğinden halkı irşadıyla, kendine mahsus bir nur ile Kur’ân’ın manasını öğrenmeye sevk eder. Hikmetten maksat hakikattir. Vehim ve hayal hikmet ve hakikatin önüne perde olur. Güzel bir anlayış ve sağlıklı tefekkür, bütün hal ve hareketlerde bilinçli olarak, ihlasla Allah’a yönelmek hikmetin doğmasına vesile olur.

Semadan yere inen hikmet, kalbinde şu dört haslet bulunan kişilerde yerleşmez: “Dünyaya meydedip, yarın endişesi taşıyanlar, devlet adamlarını sevip onlara yakınlaşma arzusu içinde olanlar, dünya ehlini beğenip onlara gıpta edenler, ihvana hased edenler.” Akıl sahibi adamın kalbindeki sekiz bahçeden sekizincisi hikmettir ki kavilde, fiilde, talepte dürüst olmaktır. Yani Allah’ı söylemek, Allah için işlemek, muradı Allah’tan gayrı olmamaktır. Hikmet, sözde, fiilde, talepte isabet etmek demektir. Bu ne ile olur dersen, Hak’la söylemek, Hak’la görmek her ne yaparsan Hak için yapmak ve Hak’tan başka bir isteği olmamakla olur. Hikmet, kulun

Hak'la söylemesi, Hak için işlemesi ve matlubu Hak olmasıdır, sözlerinin Hak kelamı, yani Hakk'ın sevdiği kelam ve işlediği, Hakk'ın sevdiği ameller ve talebi de ne dünya ne ahiret olup, matlubu ancak Cenâb-ı Hak olmasıdır. Ne söylerse, ne işlerse, ne isterse onun altında gizli olarak Hakk'ın rızasını gözetmek sûretiyle işlemesi, söylemesi ve ancak onun cemâlini talep etmesi demektir.

Hikmetin başının Allah korkusu olması bu anlama mı geliyor?

Evet, dünya ibretle nazar edenler için hikmet evidir. Her hadisenin dili, insana bir hikmet söyler. Her işte bir hikmet gizli olduğunu bilmek irfan ehlinin kârıdır. Tesadüf, hayatın gizli hikmetleridir ki, fiillerimizin hareketlerimizin ceza veya mükafatı bu hikmetlerde saklıdır.

Din, hikmet, insanîyet ve ahlaktır. Basiret gözü, kalbine ihsan olunan hikmet nuruyla gözünün görmesidir. Resulullah Efendimiz buyururlar ki: “Bir kimse kırk gün ihlas eylese, o kimsenin dilinden hikmet eserleri zuhur eder.” İşte lisanından hikmet cereyan eden bu kimsenin şüphesiz gözünden de hikmet eserleri zuhur eder. İlim, irfan ve hikmet mânevî rızktır. Ehlullaha, ihvana itibarla vehim gider, hikmet artar. İlim sahibi ile hikmet sahibi arasında fark vardır. Hz. Mûsâ, koca bir peygamber iken Hızır Aleyhisselam'a muhtaç oldu. Fakat Hızır ona muhtaç değildi. Hakîm, âlime muhtaç değildir, fakat âlim hakîme muhtaçtır. Hızır, Mûsâ'ya aklının ermediği nice hikmetler söyledi.

Efendimiz, “hikmet, müminin kaybidir” buyuruyor, bunu nasıl anlamak lazım?

Bu hadis-i şerif, bize şunu söyler: Ancak ezelde Allah'ın cemâline mazhar olmuş olanlar hikmet sahibi olur ve bu

kimseler dünyaya geldikleri zaman dünyanın icaplarıyla karışarak o hikmeti unuttur gibi olurlarsa da, bir mürşid ile karşılaşınca onu hatırlayarak uyanırlar. Hangi mezhep, hangi dinden olurlarsa olsun, hikmete mazhar olan onu bulur. Fakat bulmayan da, sarıklı hoca veya şeyh, ne olursa olsun bulamaz. Kenan Rifâî Hazretleri şöyle buyurur: ‘Ey kardeş! Allah’ın hikmeti senin ruhuna iz’anına akıp durmaktadır. Ancak sana akan bu hikmet kâmil insanların nurundan, onların yataklarından akar. İnsan Elest âleminde buraya gelmekle o hikmet Yusuf’u kaybetti ve dünyaya onu aramaya geldi. Sen de ezelde kaybettiğin Yusuf’u, gayret eder bulursan Kenan’a erersin.’

“Tevhid Sükuttur”

Tevhid nedir?

Tevhid konusu konuların en zorlarından. Çünkü tevhid idrakte varılan bir mesafedir. Her şeyde ve her yerde Allah'ı görebilmek derecesine erebilmektir. İnsan öyle bir idrake ulaşıyor ki, eşyada dahi Allah'ı görüyor. Tıpkı Hz. Ali'nin çan sesi duyduğunda durması ve dinlemesi gibi... “Ne yapıyorsunuz efendim? Bu kilise çanı...” demişler. “Bakın ne güzel ‘Allah’, ‘Allah’, ‘Allah’ diyor” demiş. İşte tevhid, her yerde ve her şeyde; celâlde, cemâlde, nebatta, bitkide, hayvanda o yüce tecellîyi görüp idrak etmek, her şeyde ondan bir eser olduğunu hissederek sevebilme kabiliyetidir. Yunus Emre'nin “yaratılmışı severim Yaradan'dan ötürü” deyişinde olduğu gibi... İşte “her yerde O'nu görüyorum O'nu seviyorum” diyebilmektir. Tevhid, gördüğünüz gibi her işin başı ve sonudur. Yani Bir'den geliyoruz, Bir'den zuhur ediyoruz. Tıpkı Lauoisier'nin dediği gibi “Hiçbir şey yoktan var olmaz, varken de yok olmaz.” Yani, birden gelir bire gider.

İnançlı inançsız herkeste bu tecellîyi görmek mümkün müdür?

Paulo Coelho'nun sade anlatımıyla Leonardo da Vinci hikayesinden anlatmaya çalışayım. Leonardo'dan kardinaller

İsa'nın Son Gecesi tablosunu yapmasını isterler. O da kabul eder. Büyük bir zevkle tablonun yapımına başlar ve tabloda, Yahuda'yla İsa'yı temsil edecek insanları arar. Havariyunları çizer fakat Yahuda ile İsa'yı çizmek zordur. Hz. İsa için çok güzel bir insanı, Yahuda için de çok çirkin bir insanı arar. Bir süre sonra bir kilise korosunda ruhânî, güzel bir yüz bulur ve Hz. İsa olarak resmeder. Fakat güzelin çirkinini bulması zor ya, Yahuda'yı arar ama bu çok zordur. Bulamaz ve aradan beş sene geçer. Nihayet kardinallerden tepki alır. Artık eserin bitirilmesini istemektedirler. O gece sarhoş, yüzü takallus etmiş, çirkinleşmiş bir adam bulur. "Tamam" der. "İşte şeytanı, kötüyü en yakın ifade eden yüz bu" ve adam ayılmadan Yahuda'yı çizer. Fakat resim bitmek üzereyken adam ayılır ve "Ben bu resmi tanıyorum" der. Leonardo da Vinci çok şaşkın: 'Nasıl tanıyorsun? Şimdiye kadar bu resmi kimse görmedi ki' der. 'Herhalde konuyu biliyorsun onun için de tanıdığını zannediyorsun' der.

'Yok yok tanıyorum' der adam. 'Biliyor musun beş sene önce beni kilise korosunda bulup İsa diye çizmiştin'.

O zaman bakıyoruz ki, aslında güzel ve çirkin aynıdır. Celâl ve cemâl Allah'ın çeşitli aynalardan görünümüdür. Belki de iyi ve kötü yok, güzel ve çirkin yok. Bunlar derece veya doz farkıdır. Hani lunaparkta aynaların önüne gider dururuz. Kimisi bizi şişman, kimisi ters yüz, kimisi incecik gösterir. Aslında ortadaki kişi hep aynı kişidir ama akisler aynanın yapısına göre farklılık gösterir. İşte dünya tamamen bunun gibidir. Hakk'ın çeşitli aynalardan tecellisi gibi... Tabii yaradılış sebebimiz de o muazzam güzelliğin o aynalardaki aksini görme ihtiyacındandır. Galiba bunun en güzel hikayesi Mesnevî'dedir. Devrin sultanı, Rum ilinde yaşayanlar (Türkler) ve Çinliler arasında iki grup oluşturmuş ve bir resim yarışması yapmış ve her iki gruba da karşılıklı birer duvar vermiş, araya da bir perde germiş. İki grup birbirlerinin

neler yaptığını görmeden resimlerine başlamışlar. Çinliler inanılmaz güzel bir resim çizmişler. Yeşiller morlar kırmızılar... Renkler o kadar güzel kullanılmış ki, anlatılamaz. Öbür tarafta Rum ilinde yaşayanlar (Türkler) devamlı duvarı cilalamışlar, cilalamışlar, cilalamışlar. Sonunda iki taraf arasındaki perde açılmış ama bir de ne görsünler? Çinlilerin yaptığı o muazzam güzel resim, o cilalanmış duvara o kadar güzel aksetmiş ki... Renkler hafif solmuş, ortaya bir şaheser çıkmış. İşte Allah'ın sonsuzluktaki manasını en temiz, en cilalı aynada, yani Efendimiz'de (sav) şaheser bir halde seyretme isteğinden yaratılış doğmuştur. O halde tevhid ehli de, bunu görebilendir. Çeşitli duvarlarda bu aksi hissedebilendir.

O zaman görmek için tevhid ehli olmak gerekiyor. Biz de İslâm olabilmek, teslim olabilmek için “şahadet ederim ki Allah birdir” diyoruz. “La ilahe illallah” diyoruz, peki Kelime-i Tevhid'in manası nedir?

Bütün insanlar sadece bu cümlenin manasını anlayabilmek için bu dünyaya gelirler. Neden mi? Dünya halk ve Hak olmak üzere iki gruptan oluşur. Halk, henüz kendi hakkı olan manasını bulmak için mücadele halindedir. Yani ezelde nasibi olan levh-i mahfuzuna ulaşmak için bilerek veya bilmeyerek mücadele halindedir. Sonra bu mücadele esnasında halk “İ” sini “la” eder yani yok olur. Yani “la” makamında olan nefsinin terbiye eder, aşırı istek ve arzularını yok eder. O zaman Hak olur yani özüne varır, haklılık zuhur eder, Hak haline geçer. İşte “la ilahe illallah” iki grubu anlatır. “La” yok et, Neyini? İlah olan kısmını, nefsinin kendine tapan kısmını yok et, “la” et. O zaman senden Hak zuhur eder. “La ilahe” dersin, ben ilah değilmişim dersin “illallah” olursun. ‘Senden Allah zuhur eder’ diyor, yalnız Allah! Eğer her görünende bu hali temaşaa edersen şahadet ederim ki, nefsinin yok edende Allah tecellî eder, biliyorum ki, görüyorum ki, kendi varlığını

nefsini temizleyenden Allah tecellî eder demiş olursun. İşte şahadetin esas manası budur.

Görüyoruz ki, şahadet tevhide gitmek için tek yoldur. Taptığımız şey batıldır, puttur. Önemli olan putu yok etmektir. Kendimizi, nefsimizi, aşırı isteklerimizi, kendimize tapmamızı yok etmektir. Neden mi? Muhyiddin İbnü'l-Arabi diyor ki; “İnsan kendi kişiliğinde Rahmân'ın nefesini ve kulluğu, ikisini de taşır.” Bu ne demektir? İnsana bakalım. İnsanın özünde ne var? Nefis var, ruh var, akıl var, kalp var. İnsan bu dört manadan oluşmuştur. Ruh, Allah'tan emirdir. Mahluk değildir. Halık'tan zuhurdur. Nefs mahluktur, kuldur. Yani “ben” diyen kısımdır. Toprağın zuhurudur. Gene o da Allah'tan, nefis-i külliden gelmiştir ama halk edilmiştir. Toprağın hakimiyetine girmiştir. Şehvetler, kinler, arzular, istekler nefiste toplanmıştır. Şimdi nefis vücutta canlı iken, aklı nefis yönetiyorken, yani kinler, nefretler yönetiyorken, vücudun içinde hayvani can var, deriz. Hayvani canımız hakim, deriz. Ne zaman ki, kalp denen et parçası üzerine Allah'ın nuru akseder ve gönül adını alır. Bu nur, ışık gibi aklın üstüne düşer. Aklın üstüne düşünce akıl nefse der ki; ‘bunca yıldır beni idare ettin ama sen yok olmaya mahkumsun. Sen fanisin oysa vücut içinde bir de baki kalacak olan ruh var. O daha haklı, sen biraz kendinle mücadele et’ der. O zaman aklın yardımıyla aşırı çirkinliklerinin başını kesmeye başlar. Burada en büyük yardımcısı aşktır. Ne zaman ki nefis hiçliğini, yokluğunu, kulluğunu anlar. O zaman ruh, vücut içinde hakimiyet kurar. İşte Yunus Emre'nin; “Bir can var candan içerü” sözü hayvani candan içeride bir ruhani can var, onu hakim kıl demektir.

‘Nefsini bilen Rabbini bilir’ ne demektir?

Nefsini bilen, hiçliğini bilen kişi, ruhunu öğretici makamına sokar. Aslında bütün alışveriş insanın kendi içindedir.

Kulluğunu idrak eden ‘ben acizmişim, bir şey bilmiyordum, herkesin benden daha üstün bir vasfı varmış’ diyebilen insan, ruhunun öğreticiliği altına girer ve terbiye olmaya başlar. Her istediğinin gerçekleşmesini beklemek ilahlık iddiasında olmaktır. Her sözünün kabulünü beklemek ise Peygamberlik iddiasında olmaktır. Hz. Ali, “Allah’ımı isteklerimin olmamasıyla bildim” diyor. İşte bu söz, hiçliğini bilen Rabbin bildiğini anlatan en güzel sözdür.

Önümüzde Firavun ve Nemrud örnekleri var. “Ben en yüce Rabbim” diyorlar. Fakat Allah’ın lanetine uğruyorlar. Ebû Mansur el-Hallac, Bâyezid-i Bestami gibi Allah dostlarının da, “Ene’l-Hakk” (ben Hakk’ım) dediklerini biliyoruz. Arada nasıl bir fark var?

Âlemdaki yaratıkların hiçbirisi Rablık iddiasına kalkmamıştır. Sadece insan bu davaya girişti. İnsanın kalp gözü açılmadan yani gönül haline gelmeden, ‘Rablık davası’na girişirse o zaman vücut azgın nefsinin tesirindedir; akıl ise haddini bilmez. İşte o zaman insan felakete uğrar. Kibirli, kendini beğenmiş, görünüşte çok kuvvetli fakat aslında çok zayıf insanlar olur. Bu zayıf insanlar görünüşte olaylara son derece hakim, her şeyi kendisi yönetiyormuş gibi görünürlerse de ufacık bir hadise onları hâk ile yeksan eder, yıkıp yok eder. Onlar zelzelelere değil ufacık sarsıntılara dahi dayanamazlar. Ama ne zaman ki, mutlak hakikatin kendilerinden yansıdığı kadarıyla Rahmânî Nefes’i ruhlarında hissedersen nefisleriyle mücahadeye başlarlar. O zaman ‘ben hakikate erdim, benden istenen buydu, bunu gerçekleştirdim’ derler.

Yani ‘Rab’lık, İlahlık iddiası değil bu...

Tabii ki... Ben Hakk’ım derken, ben Allah’ım demek istemiyor, ben hakikatime erdim, Hak oldum, haklı oldum,